

ฐานข้อมูล

ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในเทศบาลตำบลบางปู

จัดทำโดย

กองการศึกษา เทศบาลตำบลบางปู

อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน
2. เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญานั้นๆ ต่อไป

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นคำที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์ ซึ่งเรียกว่าปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งมี ผู้ให้คำกวดความของภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ กันดังนี้

สามารถ จันทรสุรีย์ (2536) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

กรมวิชาการ (2538) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า คือความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต วิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ อาจกล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา

รัตนะ บัวสนธ์ (2535) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการที่บุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อโลก และสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะมีรากฐานจากคำสอนทางศาสนา คติจารีต ประเพณี ที่ได้รับการถ่ายทอด สั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาปรับปรุงเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความความสุขของในส่วนที่เป็นชุมชน และปัจเจกบุคคล

ฉลาดชาย สมิทานนท์ (อ้างอิงถึงในพิสิฐ นาครำไพ, 2537) ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ สติปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้สะสมถ่ายทอดประสบการณ์ที่ยาวนานของผู้คนในท้องถิ่นซึ่งได้ทำหน้าที่ชี้แนะว่าการจะใช้ชีวิตอย่างยั่งยืนและถาวรกับธรรมชาติรอบตัวนั้นทำอย่างไรซึ่งในที่สุด ภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจถูกยกระดับให้หมายถึงอุดมการณ์ของการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย บนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่มีชีวิต สัตว์ พืช และมนุษย์ด้วยตัวเองตลอดจนสิ่งไม่มีชีวิตรอบข้าง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป.) กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยว่า เป็นองค์ความรู้ความสามารถ และทักษะของคนไทยที่เกิดจากสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรับปรุงแต่ง และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และเหมาะสมกับยุคสมัย

ประเวศ วะสี (2536) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์หรือความชัดเจนจากชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่งๆ เพราะฉะนั้นจึงมีความสอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มาจากข้างนอก ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ มีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน มีความเป็นบูรณาการสูงทั้งในเรื่องของกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมและเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง อีกทั้งยังเน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าว่าวัตถุธรรม เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์ จึงมีความเคารพผู้อาวุโส ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า

จากความหมายดังกล่าว อาจสรุปว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงองค์ความรู้ หรือสิ่งที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งได้ผ่านการคิดค้นและปรับปรุง เปลี่ยนแปลงจนได้แนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพสังคม เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป ถือเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดค้นขึ้น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาแก้ปัญหา เป็นทั้งสติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระและแนวทางดำเนินชีวิตในวงกว้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ในหลายวิชา ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้จำแนกไว้รวม 10 สาขา คือ

- 1. สาขาเกษตรกรรม** หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตร เป็นต้น
- 2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค)** หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น
- 3. สาขาการแพทย์ไทย** หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้
- 4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
- 5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน** หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการค้าการสะสมและบริการกองทุนและธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน
- 6. สาขาสวัสดิการ** หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม
- 7. สาขาศิลปกรรม** หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น
- 8. สาขาจัดการ** หมายถึง ความสามารถในการบริหารการจัดการดำเนินงานด้านต่างๆ ทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรทางสังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้านระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เป็นต้น ภารกิจของการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ดี หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิภาพ
- 9. สาขาภาษาและวรรณกรรม** หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้ง ภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท
- 10. สาขาศาสนาและประเพณี** หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ ประเพณี บุญประเพณีข้าว เป็นต้น

ฐานข้อมูลเกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อมูลเกี่ยวกับศาสนสถาน

ลำดับที่	ชื่อมัสยิด/สุเหร่า	ชุมชน	หมู่ที่	หมายเหตุ
1	มูซ็อลลาปอเนาะโต๊ะโสมเก่า	โต๊ะโสม	1	
2	มัสยิดนระห์ฏอตุลอิควาน(โต๊ะโสม)	โต๊ะโสม	1	
3	มัสยิดปือเงาะ (มัสยิด อัล-มูญาฮีดีน)	ปือเงาะ	1	
4	มัสยิดมาดีนนะห์	ปือเงาะ	1	
5	มัสยิดอัชชะฮ์เราะฮอ (ยี่มุซอ)	บาลาดูวอ	2	
6	มัสยิดดาร์ลุสลาม	บาลาดูวอ	2	
7	มัสยิดฮักกุลมุลมีน (มัสยิดบางปูสุเหร่า)	บางปูสุเหร่า	2	
8	มูซ็อลลาปอเนาะดาร์ลุซซุนา	บางปูสุเหร่า	2	
9	มัสยิดอาบีบักอัศซิดดิก (ในโรงเรียนมุสลิมพัฒนา)	บางปูอนามัย	3	
10	มัสยิดอีดานาน	บางปูอนามัย	3	
11	มัสยิดอัลฟารุก	บางปูอนามัย	3	
12	มัสยิดโบราณ	บางปูอนามัย	3	
13	มัสยิดอัตตะอาวูน	บางปูอนามัย	3	
14	มัสยิดนุรอิมาน	บางปูตือเงาะ	3	
16	มัสยิดนุรอียาเยห์	บางปูตือเงาะ	3	
17	มัสยิดอิควะห์	บางปูกือลอ	3	
18	มัสยิดอัลตักวา	บางปูกือลอ	3	
19	มัสยิดนุรุดดีน	บางปูกือลอ	3	
20	มูซ็อลลาบีมน์น้ำมันบางจาก	กือลอจือแร	3	
21	มัสยิดอัลซัยยิด อุซามาตุตตะห์	กือลอจือแร	3	
22	มัสยิดอิกรอมมุสลีมีน (ตลาดนัดบางปูกือลอจือแร)	กือลอจือแร	3	

**ฐานข้อมูลเกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น
ทะเบียนฐานข้อมูลกลุ่มอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลบางปู**

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา ด้านเกษตรกรรม	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
1.	เกษตรทฤษฎีใหม่ ปุ๋ยหมักธรรมชาติ	นายลาเต๊ะ มาหามะ	333/2 ม.3 ต.บางปู

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
1.	กรงนก	นายแวนอาแซ มูยา	243 ม.3 ต.บางปู

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา ด้านการแพทย์ (แผนไทย)	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
1.	นวดแผนไทย	นางดวงพร เปาะวอ	18/2 ม.3 ต.บางปู

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา ด้านศิลปกรรม	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
1.	ปั้นจักสีลัต	นายนิเซ็ง สาและ	30/2 ม.3 ต.บางปู

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา ด้านภาษาและวรรณกรรม	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
1.	สอนอ่านอัลกรุอ่าน	นางแมะตะ เปาะกู	31 ม.1 ต.บางปู

ที่	ชื่อของภูมิปัญญา ด้านอาหาร	ชื่อของเจ้าของภูมิปัญญา	ที่อยู่
1.	ปลาตากแห้ง	นางเจะหมะ สุหลง	264/2 ม.3 ต.บางปู
2.	ไส้อั่ว	นางเจะมีเนาะ เลาะนะ	100 ม.2 ต.บางปู
3.	ขนมเอาเก้ายะ	นายอิบนีอับัส อาแว	217 ม.3 ต.บางปู
4.	ขนมมาตุฆาตง	นางสาวกัศหิม๊ะ เวาะมา	20/6 ม.2 ต.บางปู

ข้อมูลปฏิทินแผนงาน/กิจกรรมประจำปี วันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และกิจกรรมส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัน/เดือน/ปี ที่จัดกิจกรรม	ชื่อกิจกรรม/ งานประเพณี	สถานที่ จัดกิจกรรม	รายละเอียดกิจกรรม	บุคคล/หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	หมายเหตุ
ต.ค.	โครงการจัดงานเมาลิดดูลน ปีสัมพันธ์ เพื่อเสริมสร้าง ความสัมพันธ์	ตำบลบางปู	เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของวันเมา ลิดดูลนปี (วันคล้ายวันเกิดของท่านศาสดามุฮัมมัด ซล.) และเพื่อเปิดโอกาสให้พี่น้องชาวมุสลิมในเขต เทศบาลตำบลบางปู ได้มีการพบปะสังสรรค์ ทำ กิจกรรมร่วมกัน ส่งเสริมให้เกิดความรักและความ สามัคคีต่อกัน และเพื่อเสริมสร้างให้เกิดความสันติสุข ในเขตเทศบาลตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัด ปัตตานี ต่อไป	กองการศึกษา เทศบาลตำบลบางปู	
ต.ค. - เม.ย.	กิจกรรมสำรวจข้อมูลชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น	ตำบลบางปู	จัดกิจกรรมสำรวจข้อมูลชุมชนและภูมิปัญญา ท้องถิ่นเพื่อให้เป็นปัจจุบันและสร้างการรับรู้แก่ ประชาชนอย่างต่อเนื่องทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ บริการของตำบล	กองการศึกษา ร่วมกับ นักพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลบางปู	
เม.ย - พ.ค	โครงการเยี่ยมเยียนผู้นำ ศาสนาและประชาชนใน เดือนถือศีลอด	ตำบลบางปู	เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติตามศาสนบัญญัติของชาว มุสลิมในการประกอบศาสนกิจในเดือนรอมฎอน และ เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนกับ หน่วยงานราชการ นอกจากนี้เพื่อสร้างความตระหนัก ให้พี่น้องชาวมุสลิมเห็นถึงความสำคัญของการถือศีล อดในเดือนรอมฎอน	กองการศึกษา เทศบาลตำบลบางปู	

ข้อมูลปฏิทินแผนงาน/กิจกรรมประจำปี วันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และกิจกรรมส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัน/เดือน/ปี ที่จัดกิจกรรม	ชื่อกิจกรรม/ งานประเพณี	สถานที่ จัดกิจกรรม	รายละเอียดกิจกรรม	บุคคล/หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	หมายเหตุ
เม.ย - พ.ค	โครงการส่งเสริมและ สนับสนุนการประกอบคุณ งามความดีในเดือนถือศีล อด (รวมภวน)	ตำบลบางปู	เพื่อให้ประชาชนชาวไทยมุสลิมในชุมชนเขตพื้นที่ เทศบาลตำบลบางปู ได้ตระหนักถึงความสำคัญของ การประกอบคุณงามความดีในเดือนถือศีลอด (รวมภวน) และเพื่อทำนุบำรุงประเพณีทางศาสนา อิสลามที่ถือปฏิบัติต่อกันมาให้คงคู่กับชุมชนอยู่ สืบไป	กองการศึกษา เทศบาลตำบลบางปู	
มิ.ย.	โครงการฝึกอบรมอาชีพ	ตำบลบางปู	จัดส่งเสริมกรรมการการสร้างอาชีพ จากภูมิ ปัญญาท้องถิ่นและอาชีพอื่นๆที่สามารถสร้าง รายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่	นักพัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลบางปู	
ก.ค.	โครงการงานสืบสาน วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น	ตำบลตะโกลีเกาะปรี อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี	ส่งเสริมสนับสนุนและอนุรักษ์ประเพณีและ วัฒนธรรมท้องถิ่น สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มจาก ของดีประจำท้องถิ่น ปลุกจิตสำนึกให้คนในท้องถิ่น เกิดความตระหนัก และเข้ามามีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานภูมิปัญญาและคุณค่า ความหลากหลายทางวัฒนธรรม สร้างจิตสำนึกใน การรักษาวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นสืบไป	กองการศึกษา เทศบาลตำบลบางปู	
ส.ค	โครงการฝึกอบรมเพื่อ ส่งเสริมศาสนา จริยธรรม และ ส่งเสริมสร้าง ความสัมพันธ์ กลุ่มสตรี (กลุ่มมุสลิมะห์)	ตำบลบางปู	เพื่อจัดกิจกรรมฝึกอบรมจริยธรรมและศาสนา อิสลามให้กับกลุ่มสตรี (กลุ่มมุสลิมะห์) ในชุมชน เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักศาสนา และจริยธรรม อิสลามที่ถูกต้อง และเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ กลุ่มสตรี (กลุ่มมุสลิมะห์) ในชุมชน ส่งผลการ สร้างครอบครัวที่อบอุ่น นำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง	กองการศึกษา เทศบาลตำบลบางปู	

ข้อมูลด้าน ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลำดับ ที่	ประเพณี / วัฒนธรรม	ประวัติความเป็นมา	ระยะเวลา	สถานที่
1	สนับสนุนการปฏิบัติ ศาสนกิจในเดือน รอมฎอน	หลักศาสนาอิสลามคือ ต้องให้มุสลิมทุกคนถือศีลอดในเดือน รอมฎอน (ถือตามปฏิทินของอิสลาม) เพราะเนื่องจากหลัก ศาสนาอิสลามต้องการให้ทุกคนเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นคน รวยหรือคนจนจะต้องถือศีลอดเท่าเทียมกัน	ในห้วงเดือน รอมฎอนตาม ประกาศ จุฬาราชมนตรี	
2	ประเพณีวันเมาลิด	เป็นกิจกรรมหรือพิธีกรรมที่ชาวมุสลิมปฏิบัติสืบทอดกันมา ช้านาน โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม งานเมาลิดนิยมจัด ขึ้นในโอกาสที่ตรงกับวันประสูติหรือเดือนประสูติของ ศาสดามูฮัมหมัด คือ ในเดือนรอมฎอนฮิจเราะห์ ซึ่งในเดือนที่ 3 ในปีฮิจเราะห์ศักราช ทั้งนี้ เดือนรอมฎอนฮิจเราะห์ถือเป็นเดือน ที่มีความสำคัญยิ่งเดือนหนึ่งของ ศาสนาอิสลาม เนื่องจาก เป็นเดือนประสูติของศาสดามูฮัมหมัด	ในห้วงเดือนตาม ประกาศ จุฬาราชมนตรี	

ลำดับ ที่	ประเพณี / วัฒนธรรม	ประวัติความเป็นมา	ระยะเวลา	สถานที่
1	วันรายออีดิลฟิตรี	ตรงกับวันที่ 1 เดือนเซาวาล ตามปฏิทินอิสลาม ซึ่งเป็นวันออกบวชหลังจากได้ถือศีลอดตลอดระยะเวลา 1 เดือน นิยมเรียกวันนี้ว่า “วันออกบวช” หรือ “รายาปอซอ” หรือ “รายาฟิตเราะห์” ในวันอิดิลฟิตรีเป็นวันแรกของการออกจากเทศกาลถือศีลอดของชาวมุสลิม เป็นวันแห่งรางวัล และการตอบแทนสำหรับผู้ผ่านการทดสอบประจำปีในเดือนรอมฎอนด้วยการบังคับตัวเอง จากการลด ละ การกินดื่ม กิเลสตัณหา และได้ละหมาดตะรอวีหฺเป็นเวลาเกือบหนึ่งชั่วโมงเต็มตลอดค่าน้ำของเดือนรอมฎอน ในวันอิดิลฟิตรีมุสลิมทุกคนต้องตื่นแต่เช้าเพื่อทำการอาบน้ำสุนัต และไปละหมาดอิดิลฟิตรีที่มัสยิดประจำหมู่บ้าน ชาวมุสลิมนิยมใส่เสื้อผ้าของใหม่ๆ สะอาด สวยงาม มีกลิ่นหอม ทุกคนต้องปฏิบัติบริจาคซากาตฟิตเราะห์ วันอิดิลฟิตรีถือได้ว่ามุสลิมทุกคนมีความรื่นเริง สนุกสนาน เพราะในวันนี้ได้ไปเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง ไปเคารพผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว และทำความสะอาดสุสาน นำขนมไปแจกจ่ายให้กับเด็กๆ เพื่อนบ้าน เลี้ยงอาหารคนในหมู่บ้าน สำหรับอาหารที่นิยมทำในวันฮารีรายอ คือ ตูปะ (ข้าวเหนียวต้ม)	ตามประกาศ จุฬาราชมนตรี	-
2	วันรายออีดิลอฎฮา	ตรงกับวันที่ 10 เดือน ซุลฮิจญะฮฺ หรือตรงกับเดือน 12 ของปฏิทินอิสลาม ซึ่งถัดจากวันอารอฟะฮฺ และเป็นวันส่งท้ายของสิบวันแรกในเดือนซุลฮิจญะฮฺ มีลักษณะคล้ายกับวันตรุษอิดิลฟิตรี แต่มีข้อแตกต่างตรงที่มีการทำ กุรบาน เป็นวันเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสมุสลิมทั่วโลกได้ไปประกอบพิธีฮัจญ์ ณ นครเมกกะ อันเป็นวันริเริ่มประกอบพิธีฮัจญ์ ส่วนผู้ไม่ได้ไปก็ให้ไปประกอบพิธีละหมาดอิดิลอฎฮายังมัสยิดประจำหมู่บ้าน ในวันอิดิลอฎฮาจะมีการทำกุรบาน โดยมีการเชือดสัตว์กุรบาน ได้แก่ อูฐ วัว แพะ แล้วนำเนื้อที่เชือดแล้วมาบริจาคให้กับผู้ยากจน หรือทำอาหารเลี้ยงคนในหมู่บ้านก็ได้ และในวันนี้ผู้ไปประกอบพิธีฮัจญ์ออกฮัจญ์ และเตรียมตัวเดินทางกลับ	ตามประกาศ จุฬาราชมนตรี	
3	ประเพณีวันเมาลิด	เป็นกิจกรรมหรือพิธีกรรมที่ชาวมุสลิมปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านาน โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม งานเมาลิดนิยมจัดขึ้นในโอกาสที่ตรงกับวันประสูติหรือเดือนประสูติของศาสดามุฮัมมัด คือ ในเดือนรอบีอุลเอาวัล ซึ่งเป็นเดือนที่ 3 ในปีฮิจเราะห์ศักราช ทั้งนี้ เดือนรอบีอุลเอาวัลถือเป็นเดือนที่มีความสำคัญยิ่งเดือนหนึ่งของ ศาสนาอิสลาม เนื่องจากเป็นเดือนประสูติของศาสดามุฮัมมัด	ในห้วงเดือน ตามประกาศ จุฬาราชมนตรี	

ภาคผนวก

ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านเกษตร

ปุ๋ยหมักธรรมชาติ

ข้อมูลของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้รับผิดชอบ

นายลาเต๊ะ มาหามะ

สถานที่ตั้ง

บ้านเลขที่ ๓๓๓/๒ หมู่ ๓ ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

กรรมวิธีการทำ

๑. คลุกเคล้าอินทรีย์วัตถุกับมูลสัตว์หรือปุ๋ยคอก
๒. โรยรำ (ถ้ามี) และปุ๋ยน้ำผสมน้ำ (๑/๒๐๐) คลุกเคล้าให้เข้ากัน แค่นี้พอขึ้นๆไม่ต้องแฉะ
๓. ปิดคลุมทิ้งไว้ ๓ สัปดาห์
๔. กลับกองปุ๋ย ทำ ๓ ครั้ง
๕. เมื่อครั้งที่ นำเข้าพักไว้ในที่ร่ม เพื่อคลายความร้อน

ลักษณะเด่น

เป็นสูตรเฉพาะที่คิดค้นจากความรู้ที่ได้ศึกษามา

ช่องทางการติดต่อ

เบอร์โทร ๐๘๑-๙๕๗๐๖๗๘

ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านอุตสาหกรรม
และหัตถกรรม

กรงนก

ข้อมูลของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้รับผิดชอบ

นายเวอาแซ มูยา

สถานที่ตั้ง

บ้านเลขที่ ๒๔๓ หมู่ ๓ ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

กรรมวิธีการทำ

๑. เตรียมไม้สำหรับการทำกรงนก เลื่อยไม้ที่ผ่ามาแล้ว เป็นท่อนสำหรับสร้างเป็นไม้เสา ไม้โครง และไม้ซี่
๒. นำไม้ที่ผ่าแล้วมารีดเพื่อลบรอยที่ขรุขระให้เรียบ
๓. ไม้ที่ต้องฉลุลาย จะนำแบบลวดลายที่ออกแบบไว้ในกระดาษ ติดกับไม้ที่เตรียมไว้
๔. นำไปฉลุตามลวดลายบนกระดาษที่ติดไว้

ลักษณะเด่น

เป็นเทคนิคและความสามารถเฉพาะที่ได้สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

ช่องทางการติดต่อ

บ้านเลขที่ ๒๔๓ หมู่ ๓ ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านการแพทย์

นวดแผนไทย

ข้อมูลของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้รับผิดชอบ

นางดวงพร เปาะวอ

สถานที่ตั้ง

บ้านเลขที่ ๑๘/๒ หมู่ ๓ ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

กรรมวิธีการทำ

เป็นการนวดที่ใช้ในระดับชาวบ้านด้วยท่าทางทั่วไป ไม่มีแบบแผนหรือพิธีรีตองในการนวดมากนัก อีกทั้งยังสามารถใช้วาระอื่น ๆ เช่น เช่า ศอก เท้า เพื่อช่วยทุ่นแรงในการนวดได้ ซึ่งเป็นข้อแตกต่างจากการนวดแบบราชสำนักที่เน้นการใช้มือเพียงอย่างเดียว

การนวดไทยเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะที่มีมาแต่โบราณ เกิดจากสัจจวิทยาอันเบื้องต้นของการอยู่รอด เมื่อมีอาการปวดเมื่อยหรือเจ็บป่วยตนเองหรือผู้ที่อยู่ใกล้เคียงมักจะลูบไล้บิบนวดบริเวณดังกล่าว ทำให้อาการปวดเมื่อยลดลง เริ่มแรก ๆ ก็เป็นไปโดยมิได้ตั้งใจ ต่อมาเริ่มสังเกตเห็นผลของการบิบนวดในบางจุด หรือบางวิธีที่ได้ผลจึงเก็บไว้เป็นประสบการณ์ และกลายเป็นความรู้ที่สืบทอดกันต่อ ๆ มา จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ความรู้ที่ได้จึงสะสมจากลักษณะง่าย ๆ ไปสู่ความสลับซับซ้อน จนสามารถสร้างเป็นทฤษฎีการนวด จึงกลายมาเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีบทบาทบำบัดรักษาอาการและโรค

ลักษณะเด่น

ความสามารถบวกกับความชอบเฉพาะต้นจากความรู้ที่ได้ศึกษาและสะสมมาเป็นระยะเวลานาน

ช่องทางการติดต่อ

บ้านเลขที่ ๑๘/๒ หมู่ ๓ ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปกรรม

ปันจักสีลัต

ข้อมูลของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้รับผิดชอบ

นายนิเซ็ง สาและ

สถานที่ตั้ง

บ้านเลขที่ ๓๐/๒ หมู่ ๓ ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

กรรมวิธีการทำ

ปันจักสีลัต คือ ศิลปะพื้นบ้านที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ท่วงท่าประกอบไปด้วยลีลาที่มีความเข้มแข็ง และอ่อนช้อยงดงาม ปัจจุบันปันจักสีลัตเป็นกีฬาที่คนรู้จักกันทั่วไป และเป็นกีฬาประจำชาติของประเทศอินโดนีเซีย แต่น้อยคนจะรู้ว่าในอดีตนั้นสีลัตเป็นทั้งศิลปะการต่อสู้ เป็นภูมิปัญญาศิลปะการร่ายรำเพื่อบำบัดรักษาความเจ็บป่วย เป็นกีฬาพื้นบ้านของคนรุ่นปู่ย่าตาทายเหมือนกับคนไทยเล่นมวยไทย และเป็นศิลปะการร่ายรำที่ใช้ในการแสดงต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองอีกด้วย

ลักษณะเด่น

เป็นภูมิปัญญาละความสามารเฉพาะที่ได้จากการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

ช่องทางการติดต่อ

บ้านเลขที่ ๓๐/๒ หมู่ ๓ ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

ภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านภาษาและ
วรรณกรรม

สอนอ่านอัลกุรอาน

ข้อมูลของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้รับผิดชอบ

นางแมะตะ เปาะกู

สถานที่ตั้ง

บ้านเลขที่ ๓๑ หมู่ ๑ ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

กรรมวิธีการทำ

-

ลักษณะเด่น

เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมายาวนาน

ช่องทางการติดต่อ

บ้านเลขที่ ๓๑ หมู่ ๑ ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านอาหาร

ปลาตากแห้ง

ข้อมูลของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้รับผิดชอบ

สถานที่ตั้ง

กรรมวิธีการทำ

นางเจหะมะ สุหลง

บ้านเลขที่ ๒๖๔/๒ หมู่ ๓ ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

ขั้นตอนการผลิต

๑. ทำปลา ขอดเกล็ด ผ่าหลัง ควักไส้ ล้างให้สะอาด

๒. นำปลาที่ทำแล้วหมักเกลือ น้ำตาล แล้วแช่เย็น(ตู้แช่แข็ง)ทิ้งไว้ ๒๔ ชั่วโมง

๓. ล้างน้ำสะอาด ๒ ครั้ง ในตอนเช้า

๔. ตากแดดในตู้ตากปลา ๒ ชั่วโมง

๕. เสริจเรียบร้อยเก็บขายในตู้ตากปลาตลอดแมลง และแพ็คในตู้เย็น

เทคนิคการทำ

- ปลาที่นำมาใช้นั้น เน้นปลาจากธรรมชาติ คือปลาจากแม่น้ำเจ้าพระยา เพราะรสชาติจะอร่อยกว่าปลาเลี้ยง

- ในวันที่แดดไม่จัด จะต้องตากปลามากกว่า ๒ ชั่วโมง เพื่อให้แห้งได้ที่ และจะต้องกลับปลาให้โดนแดดทั้ง ๒ ด้านด้วย

ลักษณะเด่น

เป็นสูตรเฉพาะตระกูลที่ได้คิดค้นมาและได้สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนมาถึง ปัจจุบัน มีปลาแห้งหลากหลายชนิดครบจบที่เดียว

ช่องทางการติดต่อ

บ้านเลขที่ ๒๖๔/๒ หมู่ ๓ ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

ไส้อั่ว

ข้อมูลของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้รับผิดชอบ

นางเจมีเนาะ เลาะนะ

สถานที่ตั้ง

บ้านเลขที่ ๑๐๐ หมู่ ๒ ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

กรรมวิธีการทำ

1. โขลกเครื่องแกงรวมกันให้ละเอียด
2. ล้างไส้วัวให้สะอาด โดยใส่น้ำลงในไส้ แล้วกลับด้านในออกมาด้านนอก นำไปแช่น้ำใสเกลือ ประมาณ ๑๐ นาที แล้วกลับด้านนอกออกเหมือนเดิม
3. ไส้เครื่องแกงลงคลุกเคล้ากับเนื้อบดให้เข้ากัน
4. ไส้ผักชีต้นหอมซอย ใบมะกรูดซอย คลุกเคล้าให้เข้ากัน
5. นำหมูที่คลุกเคล้าเรียบร้อยแล้ว มากรอกไส้ใส่น้ำ โดยใช้กรวยช่วยในการกรอกเนื้อไส้
6. เมื่อกรอกไส้จนเต็มแล้ว มัดปากไส้
7. นำไส้อั่วที่ได้มาย่างไฟอ่อนๆ จนสุกเหลืองทั่ว ประมาณ ๔๕ นาที

ลักษณะเด่น

เป็นสูตรเฉพาะตระกูลที่ได้คิดค้นมาและได้สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนมาถึงปัจจุบัน

ช่องทางการติดต่อ

(ติดถนนใหญ่สายนอก) บ้านเลขที่ ๑๐๐ หมู่ ๒ ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

อาเกาะ

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้รับผิดชอบ

นายอภินีอาบัส อาแวง

สถานที่ตั้ง

217 หมู่ที่ 3 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

ส่วนผสม

- 1.ไข่เป็ดหรือไข่ไก่ 15 ฟอง / 2. แป้งสาลี 1/2 กิโล / 3.น้ำตาลแว่นละลายน้ำ 400 กรัม
- 4.เกลือ 2 ชช / 5.กลิ่นใบเตย 2 ชช. / 6.น้ำเปล่า 1 กิโล / 7.กะทิ 1 กิโล /
- 8.ไข่ไก่ 1 ฟอง + น้ำมันพืช (ใช้สำหรับทาพิมพ์)

วิธีทำ(สำหรับทำกับเตาอบ)

1. ผสมส่วนผสมตั้งแต่ 1-6 คนเข้าด้วยกัน ประมาณ 15 นาที
2. ใส่กะทิ และคนให้เข้ากัน อีก 5 นาที
3. ร้อนพิมพ์สัก 10 นาที ใช้น้ำมันที่ผสมกับไข่ไก่ทาทั่วพิมพ์
4. หยอดขนมลงพิมพ์ และอบให้สุกใช้ ไฟบน และไฟล่างที่อุณหภูมิ 180 องศา ประมาณ 10 นาที
5. ลองเช็คดูว่าขนมสุกรึยัง โดยการใช้มีดผ่าดูว่ายังหนึบอยู่รึเปล่า
6. ถ้ายังหนึบให้อบต่ออีก 5 นาที ยกเสิร์ฟได้

ช่องทางติดต่อ

นายอภินีอาบัส อาแวง บ้านเลขที่ 217 หมู่ที่ 3 ตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
โทร. 093 - 1619744

มาตุฆาตง

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้รับผิดชอบ

นางสาวกัศหมี เวาะมา

สถานที่ตั้ง

20/6 หมู่ที่ 2 ต.บางปู อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี

ส่วนผสม

1. แป้งข้าวเหนียว / 2. แป้งมัน / 3. เกลือ / 4. หัวกะทิ / 5. น้ำกะทิ / 6. เนื้อมะพร้าวอ่อนขูด / 7. น้ำตาลทราย / 8. น้ำผึ้ง / 9. เกลือ / 10. ไม้เสียบลูกชิ้นจัมโบ้ / 11. ถ่านกะลา / 12. ถ่านไม้ / 13. วัสดุอุปกรณ์

วิธีทำ(สำหรับทำกับเตาอบ)

1. นำแป้งข้าวเหนียว น้ำ และ มะพร้าวขูดสด หัวกะทิ มารวมคลุกเข้ากัน 2. นำมานวดให้เป็นเนื้อเดียวกัน จนสามารถเอาไปปั้นกับไม้ที่เตรียมไว้ 3. นำไปย่างบนเตาถ่าน พลิก ไปพลิกมาซ้ายที ขวาที จนสุก 4. เคล็ดลับความหอมอร่อยอยู่ที่ถ่านที่ใช้ในการย่าง ซึ่งจะ ใช้ถ่านกะลามะพร้าวในการย่าง ทำให้ขนมมีความ หอมไม่เหมือนใคร กลิ่นของข้าวเหนียวกับมะพร้าว สด จะส่งกลิ่นหอม กรอบนอก นุ่มใน แต่ยังไม่เสร็จ เท่านั้น เพราะเราจะต้องเพิ่ม ความอร่อย หวาน มัน เค็ม ด้วย 5. น้ำกะทิใส่เกลือนิดหน่อย คนจนเกลือ ละลาย ราดบน มาตุ ฆาตง ที่ยอกจากเตาถ่านร้อนๆ น้ำ กะทิจะซึมเข้าไปใน เนื้อมาตุ ฆาตง 6. ต่อด้วยเพิ่ม ความหวาน โดยการเอาน้ำ ตาลทรายหรือน้ำ ผึ้งที่ผสม กับงาดำ หรืองาขาว โปรยบน ลูกมาตุ กาดง แค่นี้ ก็ เสร็จพร้อมกินได้แล้ว ขออ้อ !!! ต้อง กินตอนร้อนๆถึง จะ อร่อย

ช่องทางติดต่อ

นางสาวกัศหมี เวาะมา บ้านเลขที่ 20/6 หมู่ที่ 2 ตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
โทร. 061 - 2197257

แบบสำรวจ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น

แบบสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปี 2568

คำชี้แจง

1. การเก็บข้อมูลครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรในพื้นที่ เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรให้มีความสมบูรณ์ เป็นปัจจุบัน และสะดวกต่อการใช้งาน สามารถนำไปเผยแพร่ใช้ประโยชน์ได้ถูกต้องเหมาะสม สามารถเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์พื้นถิ่น

2. โปรดกรอกข้อความให้สมบูรณ์

แบบสอบถามนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร

เกณฑ์การคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรที่อยู่ในพื้นที่ และยังคงปฏิบัติอยู่ โดยมีลักษณะดังต่อไปนี้
อย่างไรอย่างหนึ่ง

- มีลักษณะเฉพาะในชุมชนท้องถิ่นที่เสี่ยงต่อการสูญหายหรือใกล้ขาดผู้สืบทอด
- มีลักษณะเฉพาะในชุมชนท้องถิ่นที่ยังมีผู้สืบทอดและปฏิบัติอยู่

2. มีความเป็นอัตลักษณ์บ่งบอกความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของพื้นที่นั้นๆ

3. มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิชาการ ศิลปะ คุณค่าทางจิตใจ คุณค่าเชิงสร้างสรรค์ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การรักษาไว้

4. เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรที่ก่อให้เกิดประโยชน์ เช่น ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต สร้างรายได้ ฯลฯ

คำนิยาม

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจนของคนในท้องถิ่นที่ได้จากการสั่งสมประสบการณ์และการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนานหรือช่วงระยะเวลาหนึ่ง มีการคิดค้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่องแล้วถ่ายทอดสืบต่อกันมาสำหรับใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ปรับตัว และดำรงชีวิตให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมอย่างเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาอาจแสดงออกมาทั้งในรูปที่เป็นนามธรรม เช่น โลกทัศน์ ความคิด ความเชื่อ หรือปรัชญาในการดำเนินชีวิต และในเชิงรูปธรรม เช่น เทคโนโลยีการทำมาหากิน การเกษตร ศิลปะ หัตถกรรม หรือเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร 10 ประเภท ดังนี้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรกรรมยั่งยืน หมายถึง ระบบการเกษตรที่ครอบคลุมถึงวิถีชีวิตเกษตรกร กระบวนการผลิต และการจัดการทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ ซึ่งนำไปสู่ การพึ่งตนเองและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและผู้บริโภค ประกอบด้วยระบบเกษตร 5 ประเภท ได้แก่ เกษตรอินทรีย์ เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน เกษตรธรรมชาติ และวนเกษตร

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพืช หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การเตรียมพื้นที่ เตรียมพันธุ์ เตรียมอุปกรณ์ทางการเกษตร การใช้วิธีและเทคนิคต่างๆ ในการปลูกและเพิ่มผลผลิต การดูแล บำรุง รักษาพืช การบริหารจัดการศัตรูพืชโดยการใช้วิธีต่างๆ รวมถึงการขยายพันธุ์พืชประกอบด้วยวิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการแยกส่วนของพืชที่ต้องการใช้ประโยชน์ออกจากต้นเดิม การเก็บรักษาพันธุ์พืช และการเก็บรักษาพืชหลังการเก็บเกี่ยวเพื่อรอจำหน่าย

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านประมง หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต สัตว์น้ำ และสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำทุกชนิด

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านปศุสัตว์ หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสัตว์บก และสัตว์ปีกทุกชนิด

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแมลงเศรษฐกิจ หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิตแมลงเศรษฐกิจทุกชนิด

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ หมายถึง ผลผลิตเกษตรที่ผ่านกระบวนการต่างๆ เพื่อให้ได้รูปแบบใหม่ เกิดเป็นผลผลิตสำหรับการอุปโภคและบริโภคในครัวเรือน และเป็นผลิตภัณฑ์เพิ่มมูลค่าสำหรับการจำหน่าย

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร หมายถึง กระบวนการทางการแพทย์และสมุนไพรทางการแพทย์แผนไทยที่เกี่ยวข้องกับการตรวจ วินิจฉัย บำบัด ป้องกัน หรือการส่งเสริมสุขภาพของมนุษย์ รวมถึงการผลิตยาแผนไทย การประดิษฐ์อุปกรณ์และเครื่องมือทางการแพทย์แผนโบราณ โดยผ่านการพัฒนาสืบทอดกันมา

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเครื่องมือเครื่องใช้ในทางการเกษตร หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์ประดิษฐ์หรือสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ผ่อนแรงหรืออำนวยความสะดวกในการทำการเกษตร และทำให้งานทางการเกษตรดำเนินไปอย่างสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวัฒนธรรม/ความเป็นอยู่ หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิต พฤติกรรมต่างๆ ทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ รวมทั้งความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรม เป็นต้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอื่นๆ หมายถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอื่นๆ ที่ไม่เข้าตามลักษณะประเภทภูมิปัญญาที่ปรากฏข้างต้น

กองวิจัยและพัฒนาางานส่งเสริมการเกษตรขอขอบคุณในความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อผู้ให้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร (ระบุเป็นกลุ่ม/รายบุคคล)

ชื่อ - สกุล ..... อายุ ..... ปี

ชื่อกลุ่ม .....

2. เลขบัตรประจำตัวประชาชน ---- ปี พ.ศ. เกิด .....

3. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้

บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด ..... รหัสไปรษณีย์ .....

โทรศัพท์ ..... โทรสาร ..... มือถือ .....

E - mail: .....

พิกัดแผนที่ .....

ตอนที่ 2 องค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร

โปรดกรอกข้อความลงในช่องว่าง และทำเครื่องหมาย ในช่อง ของแบบสำรวจ

ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร .....

1. ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร (เลือกได้เพียง 1 ข้อ)

- ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรมยั่งยืน
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพืช
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านประมง
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านปศุสัตว์
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านแมลงเศรษฐกิจ
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแปรรูปและผลิตภัณฑ์
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเครื่องมือเครื่องใช้ในทางการเกษตร
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวัฒนธรรม/ ความเป็นอยู่
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอื่นๆ

2. สถานะการคงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรในปัจจุบัน (เลือกได้เพียง 1 ข้อ)

- เสี่ยงต่อการสูญหาย ใกล้ขาดผู้สืบทอด มีผู้สืบทอดและปฏิบัติอยู่
- มีการปฏิบัติสืบทอดโดยทั่วไปหรืออย่างกว้างขวาง

3. การได้มาซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร (เลือกได้เพียง 1 ข้อ)

- สืบทอดจากบรรพบุรุษ เจ้าของภูมิปัญญาเอง / คิดค้นขึ้นมาใหม่ พัฒนาต่อยอดจากภูมิปัญญาเดิม

4. ระยะเวลาการได้มาของภูมิปัญญา (ระบุจำนวนปี) .....

5. ประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตการเกษตร
- ส่งเสริมสุขภาพ ส่งเสริมการท่องเที่ยว ช่วยอนุรักษ์มรดกของท้องถิ่น
- อื่นๆ โปรดระบุ .....

6. การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- บอกเล่าสืบต่อกันมาในชุมชน
- ผ่านปราชญ์ชาวบ้าน
- ผ่านวิทยากรชุมชน
- สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น เอกสาร หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร
- สื่อเทคโนโลยี เช่น วิทยุทัศน์ แอ็บบันทึกเสียง ภาพนิ่ง สื่อคอมพิวเตอร์ สื่อออนไลน์
- ยังไม่เคยมีการเผยแพร่/ ใช้เฉพาะบุคคล
- ไม่ทราบข้อมูลการเผยแพร่
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

7. ประวัติความเป็นมา จุดเด่น เอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะพื้นที่ และความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. รายละเอียดขั้นตอนและวิธีการของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร

(ระบุรายละเอียด เช่น วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการ/วิธีทำ ราคาจำหน่าย)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. รูปภาพประกอบภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร (รูปภาพต้องมีความชัดเจน)

10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรของท่านมีการรับรองทางวิทยาศาสตร์หรือทางกฎหมายหรือไม่
ตัวอย่างเช่น เลขสารบบอาหาร (เครื่องหมายอย.), เลขทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์, เลขทะเบียน GAP/GMP เป็นต้น
- ไม่มี
- มี .....

11. การส่งเสริมและจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร

11.1 โครงการ/กิจกรรมที่มีการดำเนินงานของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรดังกล่าว

- การศึกษา วิจัย (ระบุหน่วยงาน วิธีดำเนินงาน พื้นที่ ระยะเวลา และงบประมาณ)

- การอนุรักษ์ ฟื้นฟู (ระบุหน่วยงาน วิธีดำเนินงาน พื้นที่ ระยะเวลา และงบประมาณ)

- การสืบสานและถ่ายทอด (ระบุหน่วยงาน วิธีดำเนินงาน พื้นที่ ระยะเวลา และงบประมาณ)

- การพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร
(ระบุหน่วยงาน วิธีดำเนินงาน พื้นที่ ระยะเวลา และงบประมาณ)

- การดำเนินงานด้านอื่นๆ (ระบุวิธีดำเนินงาน พื้นที่ ระยะเวลา และงบประมาณ)

11.2 แนวทางการส่งเสริมและจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร

การศึกษา วิจัย (ระบุหน่วยงาน วิธีดำเนินงาน พื้นที่ ระยะเวลา และงบประมาณ)

.....

การอนุรักษ์ ฟื้นฟู (ระบุหน่วยงาน วิธีดำเนินงาน พื้นที่ ระยะเวลา และงบประมาณ)

.....

การสืบสานและถ่ายทอด (ระบุหน่วยงาน วิธีดำเนินงาน พื้นที่ ระยะเวลา และงบประมาณ)

.....

การพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร
(ระบุหน่วยงาน วิธีดำเนินงาน พื้นที่ ระยะเวลา และงบประมาณ)

.....

การดำเนินงานด้านอื่นๆ (ระบุวิธีดำเนินงาน พื้นที่ ระยะเวลา และงบประมาณ)

.....

12. ข้อมูลผู้รวบรวมข้อมูล

ชื่อ-นามสกุล.....

ตำแหน่ง.....

เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ.....

หน่วยงาน.....

ที่อยู่เลขที่..... อาคาร..... หมู่..... ซอย.....

ถนน..... แขวงตำบล/..... โทรศัพท์.....

